

УДК 336.225.674(045)

ДОХОДИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТ АУДИТУ

Притолюк С.А.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, Україна,
Вінниця

У даній статті розглядаються питання аудиту доходів господарської діяльності підприємства в сучасних умовах ринку. Визначено сутність доходів підприємства як об'єкта аудиту, обґрунтовано доцільність впровадження внутрішнього аудиту, а також досліджено критерії оцінки ефективності внутрішнього аудиту доходів та запропоновано шляхи його удосконалення.

Ключові слова: доходи, аудит, підприємство, господарська діяльність, внутрішній аудит.

Притолюк С.А. Доходы предприятия как объект аудита / Винницкий торгово-экономический институт КНТЕУ, Украина, Винница

В данной статье рассматриваются вопросы аудита доходов хозяйственной деятельности предприятия в современных условиях рынка. Определена сущность доходов предприятия как объекта аудита, обоснована целесообразность проведения внутреннего аудита, а также исследованы критерии оценки эффективности внутреннего аудита доходов и предложено пути его усовершенствования.

Ключевые слова: доходы, аудит, предприятие, хозяйственная деятельность, внутренний аудит.

Prytolyuk S. Company revenues as audited entity / Vinnytsya trade and economic institute of KNTEU, Ukraine, Vinnytsya

This article deals with the income audit of business enterprises in today's market conditions. The essence of business income as the object of the audit, the expediency of implementation of internal audit and investigated criteria for assessing the effectiveness of internal audit of revenues and the ways of its improvement.

Keywords: income, audit, enterprise, economic activity and internal audit.

У наш час досить важливим та актуальним є питання дослідження аудиту доходів господарської діяльності на підприємствах. Інтеграція капіталу різних суб'єктів господарювання, розвиток ринкових відносин в Україні та нові умови ведення бізнесу, потребують від власників вітчизняних підприємств мінімізації витрат та максимізації доходів діяльності, що призводить до ускладнення форм і методів управління підприємствами.

В умовах фінансової нестабільності першочерговим завданням вітчизняних підприємств є збереження конкурентоспроможності, у зв'язку з чим підвищення ролі аудиту стає основним фактором збільшення прибутку підприємства. Тому функції аудитора не можуть обмежуватися лише підтвердженням достовірності даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності. В існуючих економічних умовах аудитор повинен надати ґрунтовні рекомендації щодо підвищення прибутку підприємства. На сьогоднішній день в умовах розвитку ринкових відносин підприємства почали, окрім основної діяльності, інвестувати вільні активи у фінансову та інвестиційну діяльність, та це неможливо, коли більшість українських підприємств мають мінімальний дохід, або взагалі є збитковими. Тому керівники підприємств усвідомили необхідність суворого контролю за доходами підприємства.

Вагоме місце в дослідженні теоретичних та практичних аспектів аудиту доходів приділялася у працях таких відомих вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів як Бабо А., Вуд Ф., Бачинський В., Білуха М., Бутинець Ф., Голов С., Корягін М., Котляров С., Куцик П., Мних Є., Озеран В., Пархоменко В., Пушкар М., Садовников А., Солошенко Л., Сопко В., Ткаченко Н., Усач Б., Чумаченко М. та багато інших.

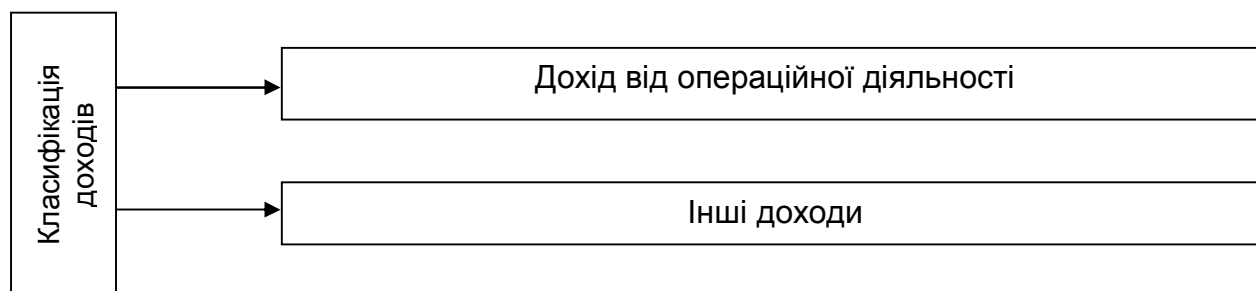
Для будь-якого підприємства важливим завданням є одержання прибутку. Обов'язково слід розрізняти поняття «дохід» та «прибуток», адже доходи виникають у результаті проведення операцій, що спрямовані на збільшення економічних вигід підприємства. У свою чергу, економічною вигодою являється прибуток. Таким чином, ми розуміємо, що отримання доходів прямо пропорційно впливає на суму отриманого прибутку. У зв'язку з цим, всі об'єкти підприємницької діяльності прагнуть одержати кращі результати, в результаті чого вони стають предметами аудиторських перевірок, які потребують детального вивчення.

Щодо визначення сутності поняття «дохід», то, згідно з П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати», доходи – це збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників) за звітний період. Вказана категорія постійно знаходиться у полі зору світової облікової практики. Про це свідчить МСБО 18 «Дохід», який визначає доходом від основної діяльності « ... валове надходження економічних вигід протягом певного періоду, яке виникає в ході звичайної діяльності підприємства, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників капіталу».

Аналіз літературних джерел дає підстави зробити висновок, що дохід – це виручка підприємства, отримана в результаті проведення

операцій із збільшення економічних вигод у грошовому чи матеріальному вигляді. Таким чином, дане визначення дає найбільш загальне уявлення про доходи. У загальному розумінні як економічна категорія дохід означає потік грошових та інших надходжень за одиницю часу і складається з таких елементів, як прибуток, заробітна плата, процент і рента [3].

Відповідно до Податкового кодексу, всі доходи поділяються на дві групи, які представлені на рисунку 1.

Рис. 1. Класифікація доходів відповідно до Податкового кодексу

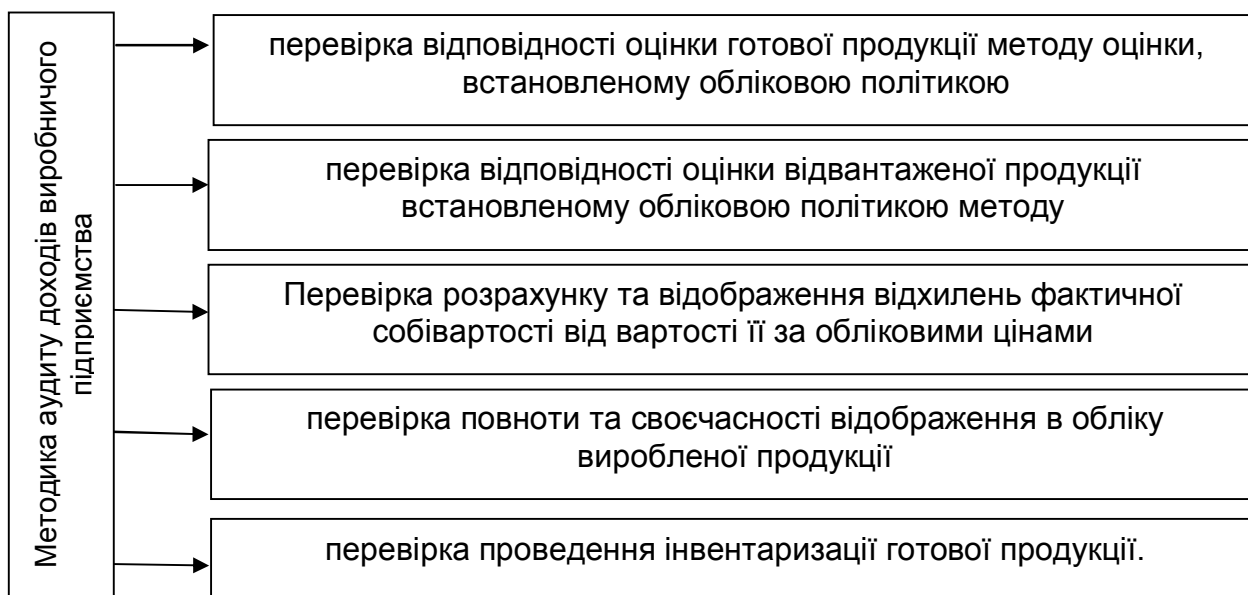
Дохід від операційної діяльності – до його складу входить дохід від реалізації товарів. Визнається в розмірі договірної (контрактної) вартості, але не менше ніж сума компенсації, отримана в будь-якій формі, у тому числі при зменшенні зобов'язань. Інші доходи (доходи у вигляді дивідендів, отриманих від нерезидентів, процентів, роялті, володіння борговими вимогами; доходи від операцій оренди, лізингу, суми штрафів та неустойки чи пені тощо) [1].

Дохід – це досить складна і суперечлива економічна категорія, що виконує різні функції. Зазначимо, що з однієї сторони доходи є елементом національного доходу країни, джерелом постійного зростання матеріального й духовного рівня життя суспільства й утворення фінансових ресурсів держав, з іншої – виступають як кінцевий результат роботи окремих підприємств, як складова поліпшення фінансовогосподарської діяльності та як джерело подальшого розвитку підприємства.

Момент визнання доходу на практиці не є остаточно вирішеною проблемою. Вибір їх впливає на фінансові результати діяльності підприємств і на величину прибутку. Метод визначення доходів повинен забезпечити найбільш оптимальне і точне відображення доходів у покупця. Від вибору методу визначення доходів залежить і порядок ведення бухгалтерського обліку на підприємствах.

Метою аудиту доходів є встановлення об'єктивної істини щодо достовірності, об'єктивності, правдивості й законності відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності доходів та фінансових результатів і донесення цієї інформації через аудиторський висновок до її користувачів [2].

Методикою аудит доходів виробничого підприємства передбачено (рисунок 2):

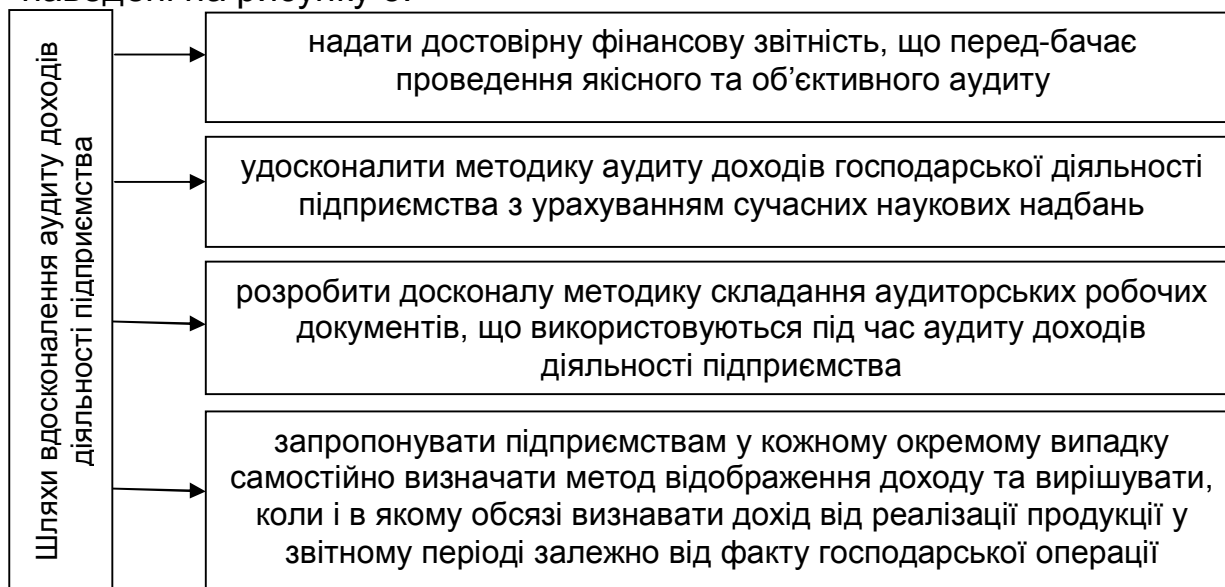

Рис. 2. Методика аудит доходів виробничого підприємства

Заради здійснення ефективного управління доходами, важливо ввести в організаційну структуру підприємства службу внутрішнього аудиту. Внутрішній аудит – це незалежна експертна діяльність аудиторської служби, суб'єкта господарювання для перевірки та оцінки адекватності, ефективності системи внутрішнього контролю та якості виконання призначених обов'язків працівниками [6]. Доцільність впровадження внутрішнього аудиту має обґрунтовуватись його ефективністю, під якою варто розуміти здатність внутрішнього аудиту до вирішення певного завдання, ступінь цінності контрольно-оціночної інформації, досягнення позитивного результату в управлінні діяльністю підприємства.

Однак слід сказати, що існують і певні недоліки, адже у діючих в Україні методичних вказівках та спеціальній науковій літературі, що розкривають методику і організацію аудиту доходів, насамперед звертають увагу на аудиторське підтвердження достовірності даних про доходи, процеси їх формування, при цьому ігноруючи реалізацію аналітичних процедур аудиту. Це обмежує функціональну значущість аудиторської діяльності і попит на виконання такого виду робіт. В оцінках доходів підприємства за видами діяльності, важливим є не лише підтвердження повноти та достовірності інформації обліку і звітності на основі відповідних процедур аудиту, а і широке використання аналітичних процедур, які не тільки сприяють розв'язанню завдань оцінки достовірності, але і надають неупереджену інформацію про кон'юнктуру інтересів за цією проблематикою [4].

Доцільно виділити такі шляхи вдосконалення аудиту доходів діяльності підприємства з урахуванням практики та досвіду [5], які наведені на рисунку 3:

Рис. 3. Шляхи вдосконалення аудиту доходів діяльності підприємства

Зазначимо, що запорукою професійного надання аудиторських послуг є налагоджений процес формування документації з аудиту, наявність якої, дає змогу аудитору в разі необхідності захистити сумлінність виконання своїх обов'язків, а документування процедур аудиторської перевірки створює базу для контролю якості аудиторських перевірок.

Отже, на сьогоднішній день аудит доходів як вид контролю є необхідним, адже володіння достовірною інформацією – це передумова хорошого функціонування суб'єктів господарювання. В умовах швидких змін конкурентного середовища, зростання розміру підприємств, підвищення складності процесів управління у керівництва підприємства недостатньо інформації, яка необхідна для прийняття правильних управлінських рішень та забезпечення конкурентоспроможності. Внутрішній аудит доходів є об'єктивним джерелом інформації, а тому сприяє досягненню цілей і виконанню поставлених завдань найефективнішим чином.

Література:

1. Податковий кодекс України. – К.: Економіка ІВЦ ДПА України, 2010. – 336 с.
2. Виноградова М.О. Аудит: навчальний посібник / М.О. Виноградова. – К.: ЦУЛ, 2014. – 500 с.
3. Ясінська А.І. Методологія та організація системно-орієнтованого управління витратами і доходами підприємства для прийняття управлінських рішень / А.І. Ясінська, Н.І. Подольчак //

Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2012. – № 7(727). – С. 161–172.

4. Редько О. Концепція моделі регулювання аудиту в Україні / О. Редько // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – № 1. – С. 42 – 48.

5. Верига Ю. А. Облікова політика підприємства: навч. посіб. / Ю.А. Верига. – К.: ЦУЛ, 2015. – 315 с.

6. Нагайчук В.В. Внутрішній аудит як діагностичний засіб в управлінні підприємством / В.В. Нагайчук // Наукові дослідження – теорія та експеримент 2010: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, Полтава, 19-21 травня 2010 р. – Полтава: ІнтерГрафіка, 2010. – Т. 11. – С. 119-121.

References:

1. Podatkovyy kodeks Ukrayiny. – K.: Ekonomika IVTs DPA Ukrayiny, 2010. – 336 s.

2. Vynohradova M. O. Audyty: navchal'nyy posibnyk / M. O. Vynohradova. – K.: TsUL, 2014. – 500 s.

3. Yasins'ka A.I. Metodolohiya ta orhanizatsiya systemno-orientovanoho upravlinnya vytratamy i dokhodamy pidpryyemstva dlya pryynyattya upravlins'kykh rishen' / A.I. Yasinska, N.I. Podol'chak // Visnyk Natsional'noho universytetu "Lvivska politekhnik". – 2012. – № 7(727). – S. 161–172.

4. Red'ko O. Kontseptsiya modeli rehulyuvannya audytu v Ukrayini / O. Red'ko // Bukhhalters'ky oblik i audyt. – 2012. – № 1. – S. 42 – 48.

5. Veryha Yu. A. Oblikova polityka pidpryyemstva: navch. posib. / Yu.A. Veryha. – K.: TsUL, 2015. – 315 s.

6. Nahaychuk V.V. Vnutrishniy audyt yak diahnostychnyy zasib v upravlinni pidpryyemstvom / V.V. Nahaychuk // Naukovi doslidzhennya – teoriya ta eksperyment 2010: materialy IV Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi, Poltava, 19-21 travnya 2010 r. – Poltava: InterHrafika, 2010. – T. 11. – S. 119-121.